

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 18

Засновано у 2015 році

Рівне – 2023

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 18. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2023. 328 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогії Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіроїц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International:
<https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 11 від 26 жовтня 2023 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Сухомлинська О. Василь Сухомлинський про захисне виховання: сьогоднішні рефлексії.....	6
Богущ А. Захисна педагогіка Василя Сухомлинського у партнерській взаємодії батьків і педагогів.....	15
Петренко О., Пустовіт Г., Олексюк О., Поліщук І. Моральне виховання неповнолітніх засуджених у процесі трудової діяльності в умовах виправної установи.....	24
Безкоровайна О., Ткачук А. Сучасні аспекти формування громадянської солідарності у майбутніх вчителів іноземної мови в умовах міжкультурного інформаційного простору.....	35
Білавич Г., Гудовсек О. Освіта та моральне виховання дорослих в Україні у вимірі пенітенціарної педагогіки європейських країн.....	45
Блавт О. Сучасне інклюзивне фізичне виховання: інновації та можливості.....	56
Журба К. Цифровізація військово-патріотичного виховання української молоді в умовах війни.....	66
Koliada N. Family-type children's home as an alternative form of childhood social protection.....	76
Кочубей Т. Соціальний аспект дитинства у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського.....	86
Mykhalechuk N., Ivashkevych E., Gron L., Kvasnetska N. Challenges of online studying: the theory and the practice.....	96
Мушкета Р., Кіндрат В., Кіндрат П., Гоголь Т. Wartości i cele edukacji do rekreacji fizycznej. Współczesne podstawowe czynniki rozwoju rekreacji ruchowej.....	107
Пелех Ю., Антончик Є. Нормативне відображення звернення до аксіологічного підходу у контексті модернізації вищої педагогічної освіти України у XXI столітті.....	119
Розман І., Петрова А. Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій бібліотечної та архівної справи.....	129
Потапчук Т., Пукас І., Каньоса Н. Співпраця педагога з батьками у змісті полікультурного виховання дітей.....	137
Стадник В. Актуальність інноватики в освітньому процесі фізичного виховання: виклики воєнного стану.....	145
Баліка Л., Петренко С., Петренко І. Неформальна та інформальна освіта: нові способи формування компетентностей фахівця в сучасних умовах.....	155
Баранюк І. Художньо-педагогічні твори Василя Сухомлинського як виховний засіб в початковій школі: методичний аспект.....	163

Боса В., Петренко С. Зміст та сутність концепта «інформація» в контексті інформологічного підходу та використання інформаційних технологій у підготовці філологів.....	174
Кашуба А., Ковальський В., Панчук А., Панчук І. Компетентність учителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи	186
Козир М., Козік О., Петренко К., Холявінська С. Абетка моральних цінностей: погляд на сучасну людину в умовах війни.....	197
刘婷婷 (Tingting Liu), 甦 (Su Xiao). Дух педагога В. Сухомлинського: особливості, формування та роздуми.....	212
Остапчук М. Цілісна система науково-дослідницької роботи викладача ЗВО і учня як спосіб підготовки талановитої молоді (на прикладі Малої академії наук України).....	218
Стельмашук Ж. Формування соціальної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами волонтерської діяльності.....	231
朋 腾(Teng Peng), 甦 (Su Xiao). Серце віддаю дітям – погляд В. Сухомлинського на вчителів та його сучасне значення.....	239
Ціпан Т. Ресурсні можливості навчальної дисципліни «Педагогіка партнерства у шкільно-сімейному вихованні» у формуванні професійної компетентності майбутніх магістрів початкової освіти.....	247
Шліхта Г. Змістовне наповнення структурних елементів ціннісно-деонтологічних компетенцій майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	259
Доробки молодих науковців	
Лебзіна К. Розвиток фізичних якостей молодших школярів засобами рухливих ігор.....	275
Махиня С., Прус Г., Ярмак О. В. Сухомлинський – учитель: особлива місія педагога в кризових ситуаціях.....	286
Пелех В. Концептуальний аналіз сучасних підходів до розуміння ціннісно-смыслові саморегуляції особистості.....	294
Філоненко Р. Відображення ідей В. О. Сухомлинського в концепції Нової української школи.....	304
Шульгач М. Освітня і наукова діяльність кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету: ретроспективний аналіз.....	312

Боса Віта

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романської філології
та порівняльно-типологічного мовознавства
Київського університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7509-7044
e-mail: vitta.fabian2000@gmail.com

Петренко Сергій

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-5311-0743
e-mail: serhii.petrenko@rshu.edu.ua

**ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ КОНЦЕПТА «ІНФОРМАЦІЯ» В КОНТЕКСТІ
ІНФОРМОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФІЛОЛОГІВ**

Анотація. У статті з'ясовано сутність та специфіку використання інформологічного підходу до професійної підготовки фахівців-філологів в сучасному університеті. Окреслено стан та перспективи наукових досліджень у сфері педагогічної інформології та педагогічної семіотики щодо інформологічного забезпечення підготовки здобувачів-філологів; представлено науковий тезаурус педагогічної інформології. Обґрунтовано можливості інформаційно-технологічного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх філологів з використанням різних видів інформації (звукової, текстової, числової, графічної) в її структурованому та неструктурованому вигляді. Сформульовано висновок про триєдине значення мови як об'єднуючого чинника для педагогічної інформології, педагогічної семіотики, та теорії й практики професійної підготовки майбутніх філологів в університеті. Інформаційні технології професійної підготовки фахівців представлено в єдності програмної та апаратної складових; наголошено на ролі сучасних інформаційних технологій у процесі традиційного (офлайнового) та дистанційного (онлайнового) процесу професійної підготовки філологів.

З'ясовано специфіку інноваційних процесів в розвитку інформаційних процесів в системі освіти у вигляді її цифровізації та диджиталізації. Визначено зміст поняття «інформаційні технології» як системи способів і методів використання інформаційних та комунікаційних систем, реалізованих з метою ефективної організації професійної підготовки фахівців-філологів.

Відзначено, що для професійної підготовки майбутніх філологів важливе значення мають: навчальні ІКТ, ІКТ-тренажери, інформаційно-пошукові ІКТ, демонстраційні ІКТ, імітаційні, ігрові та моделюючі інформаційні технології. Серед найбільш поширених в освітньому процесі ЗВО відзначено електронні словники та довідники, а також електронні/цифрові підручники та посібники (статичні, частково чи повністю мультимедійні, інтерактивні та інтелектуальні).

Ключові слова: концепт, інформація, інформологія, цифровізація, інформаційні технології, підготовка філологів.

Постановка проблеми. Проблема виокремлення концептів у науково-педагогічних дослідженнях пов'язана, передусім, з визначенням основних категорій і понять теми наукового пошуку. Концепт залежно від наукової галузі може тлумачитися як певна ідея, що відображає творчий сенс наукового пошуку; провідний елемент концепції науково-педагогічного дослідження; модель певного педагогічного явища чи процесу.

Професійна підготовка сучасного фахівця в умовах університету передбачає використання системи сучасних інформаційних технологій, враховуючи специфіку змісту означеної підготовки, необхідність її реформування з урахуванням розвитку сучасного інформаційного простору науки та інформаційного середовища кожного з напрямів підготовки, а також співвідношення офлайнних та онлайнних сегментів професійної підготовки фахівців з огляду на глобальні пандемічні кризи, військовий стан, інші глобальні ризики, що визначають особливості теорії і методики професійної освіти в Україні та цілому світі. Професійна діяльність фахівця-філолога постійно перебуває у просторі рідномовної та іншомовної взаємодії, сутність якої полягає в обміні, накопиченні, передачі інформації у вигляді ідей, думок, рішень, даних; означена взаємодія, таким чином, має виражений інформологічний характер. У зв'язку з цим постає проблема системного аналізу можливостей сучасних інформаційних технологій у забезпеченні якісної професійної підготовки здобувачів-філологів в університетах України із застосуванням ресурсів реального та віртуального інформаційного простору, яким може диспонувати заклад вищої освіти та його основні стейкхолдери.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Інформологія як наука про інформацію та теоретична основа концепта «інформація» перебуває в полі наукових інтересів переважно представників сучасної інформатики та освітніх технологій в розумінні сучасних ІКТ. У вітчизняну науку цей термін введено у 80-х рр. ХХ століття; найбільш значущі наукові розвідки в інформології належать К. Белякову (Беляков, 2020), В. Горевій (Горева, 2011), М. Жалдаку (Жалдак, 2011), М. Козир (Козир, 2015), С. Чукановій (Чуканова, 2020) та ін. Можливості використання різного типу і виду інформаційних технологій у *підготовці фахівців* подано в науковому доробку Б. Бочарова, М. Воєводіної (Бочарова, Воєводіна, 2015), Ю. Волосюка та ін. (Волосюк, 2017), Н. Попович (Попович, 2009), І. Свірепчук (Свірепчук, 2010) та ін.

Щодо професійної підготовки *філологів*, то її інформологічні засади більшою чи меншою мірою представлені в наукових публікаціях І. Бакаленко,

О. Липчанко-Ковачик, Л. Морської, Л. Тополі та ін. На підставі аналізу наукових публікацій з проблеми дослідження доводиться констатувати, що переважна їх більшість стосуються професійної підготовки вчителів-словесників – у різноманітних аспектах цього педагогічного процесу (використання різних форм інтерактивного навчання із застосуванням ІКТ, загальна характеристика інформаційних технологій у підготовці вчителя-словесника, формування професійної компетентності вчителя-філолога засобами ІКТ тощо). Крім того, дослідницький ракурс в переважній більшості проаналізованих праць зосереджено на інтерактивних технологіях навчання, що передбачають використання інформаційних технологій як дидактичного засобу. Тому проблема окреслення змісту концепта «інформація» в контексті педагогічної інформології та професійної підготовки філологів залишається актуальною.

Мета статті полягає в обґрунтуванні змісту та сутності концепта «інформація» в контексті професійної підготовки філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В площині педагогічних наук, на нашу думку, є сенс говорити про *педагогічну інформологію*, яку можемо окреслити як науку про педагогічну інформацію та відповідні процеси, що її супроводжують – накопичення, обмін, створення, передачу тощо. До *наукового тезаурусу педагогічної інформології* можемо віднести:

- 1) Категорію *інформації* як базу для педагогічної інформології, що визначає знаково-символьні характеристики професійної підготовки фахівців;
- 2) Поняття *інформологічної компетентності* як результату інформаційно-технологічної підготовки здобувачів;
- 3) Поняття *інформологічної діяльності* як різновиду навчальної та квазіпрофесійної діяльності, що визначає здатність майбутніх фахівців працювати з різними видами інформації;
- 4) Поняття *знаку і символу* як семіотичного відображення інформації, притаманної професійній підготовці фахівців.

Перший компонент означеного тезаурусу – *інформацію* – ми віднесли до концептів як глобальний феномен, притаманний фактично всім наукам. Інформологія розглядає і вивчає різноманітні види інформації; частина з них безпосередньо стосуються створення й розвитку сучасних інформаційних технологій у ЗВО, інша частина – безпосередньо підготовки фахівців, у нашому випадку – майбутніх філологів. Так, виділяють різні види інформації за кількома критеріями поділу (Козир, 2015, с.1):

- 1) За способом відображення – звукова, текстова, числова, графічна, комбінована;
- 2) За призначенням – масова, спеціальна, особиста;
- 3) За способом сприйняття – візуальна, аудіальна, тактильна, нюхова, смакова.

Всі проаналізовані вище види інформації в сукупності утворюють систему; крім цього, системними характеристиками наділені й інші процеси, явища та об'єкти, що характеризують професійну підготовку філологів в умовах сучасного університету. В інформології широко використовується поняття

«інформаційна система», методологічно близьке до проблеми інформаційно-технологічного забезпечення професійної підготовки філологів, при тому в кількох аспектах:

- В системному характері інформаційних технологій, що реалізуються в процесі професійної підготовки філологів;
- В аспекті системи комунікацій, що складають основу організаційно-педагогічних умов професійної підготовки названих фахівців;
- В окресленні педагогічної технології, що реалізується в ході підготовки фахівців – як системного явища.

Інформаційна система підготовки філологів в умовах університету може розглядатися в широкому та вузькому розумінні. Означена система в загальному (*широкому*) контексті окреслюється як простір, де відбуваються найзагальніші інформаційні процеси (пошук, збирання, обмін, зберігання, передача інформації). У *вузькому* розумінні інформаційна система підготовки фахівців-філологів в університеті є комплексом спеціально розроблених технічних, програмних (як організаційних, так і дидактичних) засобів, що забезпечують всі інформаційні процеси.

Найчастіше інформаційний простір професійної підготовки майбутніх фахівців пов'язують (і навіть ототожнюють) з *інформаційно-комунікаційними технологіями*, або ж з *інформаційними технологіями*. Інформаційні технології найчастіше (Гудирева, 2006; Кадемія, Шахіна, 2011; Спін, Светлорусова, 2010 та ін.) окреслюють як сукупність методів і засобів (передовсім, інформаційно-технічних, але так само організаційних і методичних), що разом складають систему збору, обробки, зберігання, відображення, накопичення, обміну інформації в окремій галузі знань чи людської життєдіяльності. М. Кадемія та І. Шахіна (Кадемія, Шахіна, 2011), відстежуючи історичні етапи розвитку інформаційних технологій, зазначають, що можна виділити допаперовий, паперовий, технічно-інформаційний, «електричний» та комп'ютерний етапи розвитку цих технологій (Кадемія, Шахіна, 2011, с. 9–18.). Відзначаючи функції й значення інформаційних технологій у сфері підготовки фахівців, можемо констатувати, що вони відіграють важливу роль у всіх змістових, організаційних, суспільних процесах, від яких залежить ефективність функціонування ЗВО, як-от: у створенні інформаційного середовища закладу вищої освіти; в розробці мультимедійних та дистанційних курсів; в організації управління освітнім процесом; у створенні науково-методичного забезпечення освітніх програм з використанням сучасних інформаційних технологій; у створенні веб-сайтів та суміжних з ними програмних продуктів (електронних кабінетів, портфоліо викладачів, внутрішніх баз даних тощо) в закладах вищої освіти; у здійсненні моніторингу якості освіти, контролю й оцінювання знань здобувачів.

Що ж до *інформаційно-комунікаційних технологій*, то досить часто в науковій літературі їх ототожнюють з інформаційними технологіями, оскільки в межах організації освітнього процесу між ними дійсно немає суттєвих відмінностей (Бергманн, Самс, 2012). Враховуючи специфіку змісту професійної підготовки філологів та цільові орієнтири освітніх програм,

цілком погоджуємося з такою постановкою питання про співвідношення цих понять.

Інформаційно-комунікаційні технології у професійній підготовці фахівців уможливають створення відповідного організаційного, методичного, технологічного ресурсу на базі традиційної моделі навчання для запровадження й реалізації:

- дистанційного навчання як необхідної моделі організації освітнього процесу за об'єктивних суспільних (соціоекологічних, соціально-політичних, соціокультурних) умов, прикладом чого може бути впровадження дистанційного (електронного, мобільного) навчання у ЗВО у період карантинних обмежень;
- змішаного навчання як оптимальної форми організації занять у період запровадженого воєнного стану в країні;
- віртуального університету як альтернативи (чи структурного доповнення) традиційному університету;
- дистанційної чи змішаної моделі організації неформальної освіти в університеті (перекваліфікація, докваліфікація, додаткова освіта та ін.).

Ми вважаємо, що інформаційні технології в площині проблеми нашого дослідження можна окреслити як ***систему способів і методів використання інформаційних та комунікаційних систем, реалізованих з метою ефективної організації професійної підготовки фахівців***. Названі технології, що мають системний зміст, є, водночас, процесом, адже передбачають сукупність дій з інформацією та комунікаціями, застосовану для швидкої обробки, створення, накопичення, реалізації інформаційних продуктів в освітньому процесі. Оскільки означені процеси можна розмістити у вигляді певного алгоритму, є сенс говорити про їх технологічний характер і системний зміст.

Ми обґрунтовуємо структуру інформаційних технологій, виходячи з необхідності проектування й експериментальної перевірки методичної системи формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами ІКТ (за *ресурсно-методичним критерієм*):

1. Навчальні інформаційні технології, які повідомляють знання, розвивають вміння й навички майбутньої професійної діяльності філологів.
2. ІКТ-тренажери, завдяки яким відбувається зміцнення й закріплення професійних умінь і навичок майбутніх фахівців.
3. Інформаційно-пошукові ІКТ, що дозволяють використовувати словниково-довідникову літературу та інші джерела, необхідні в навчальному процесі.
4. Демонстраційні інформаційні технології, які дають можливість візуалізувати навчальний матеріал з метою його засвоєння.
5. Імітаційні інформаційні технології, що формують і репрезентують певний аспект професійної реальності.
6. Моделюючі інформаційні технології, завдяки яким можна моделювати явища й процеси майбутньої професійної діяльності.
7. Інтерактивні (ігрові) технології, призначені для створення й вирішення професійних кейсів в ігровій формі.

Сучасні інформаційні технології дають можливість оптимізувати професійну підготовку філологів, її організацію та методичне забезпечення на основі провідних світових тенденцій використання ІКТ в освіті, а саме:

1) Тенденції до поширення моделі змішаного навчання (*Blended Learning*) за рахунок сучасних інформаційно-комунікаційних ресурсів, передовсім, веб-сервісів, соціальних мереж тощо;

2) Тенденції до активного використання каналів зворотного зв'язку (*Backchannel*), які забезпечують інтерактив за допомогою сучасних гаджетів, які, як правило, є в доступі сучасного здобувача. Майбутні філологи можуть використовувати Twitter, сучасні блоги для того, щоб проводити відеоконференції, виконувати й репрезентувати результати виконання самостійних завдань та ін.;

3) Тенденції до більш активного використання засобів *мобільного зв'язку* для організації та здійснення навчального процесу (за допомогою, наприклад, iPad р з додатками Movie, Keynot, Pages, а також AltTablets, iBooksAuthor та ін.);

4) Тенденції до поширення сфери дії *інтерактивних форм*, методів і засобів навчання за допомогою комплексного використання інформаційно-комунікаційних ресурсів, наприклад веб-камери, адаптера та відповідного програмного забезпечення, або ж інтерактивної дошки, мультимедійних засобів та базового комп'ютера;

5) Тенденції до використання тренажерів (симуляторів) узгоджених з відповідною галуззю знань (*Gamification*), які дозволяють в режимі реального часу організувати ігрову діяльність з професійним змістом, передовсім, у сфері ІТ-індустрії, економіки, політики.

Прогностичні тенденції останніх років у сфері використання інформаційних технологій в освіті пов'язуються дослідниками з використанням доповненої реальності, просторовими операційними середовищами («*spatialoperationenviroments*») та ін.

Специфіка використання ІКТ у професійній підготовці філологів полягає у тому, що основою для змістового наповнення названих технологій при підготовці здобувачів й основою формалізації програмних засобів служить *мова* як знакова система діяльності й комунікації. Щодо знакової системи концепта інформації, то її вивченням займається *семіотика*, причому науковці виділяють також педагогічну семіотику, предметом дослідження якої є знакова система процесу навчання і виховання на різних ступенях освіти. Таким чином, педагогічна семіотика та педагогічна інформологія тісно пов'язані між собою спільною знаковою системою – мовою. Ця ж знакова система має вирішальне значення у професійній підготовці філологів в умовах університету. Тому в мовній знаковій системі об'єдналися педагогічна інформологія, педагогічна семіотика й, власне, теорія і практика професійної підготовки філологів як дослідницька проблема.

Сучасне інформаційно-технологічне забезпечення процесу використання різних видів інформації у підготовці філологів в ЗВО ми відобразили в таблиці 1.

Інформаційно-технологічне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх філологів з використанням різних видів інформації

Вид інформації	Сутність і специфіка використання у професійній підготовці філологів	Інформаційно-технологічне та інформаційно-комунікаційне забезпечення процесу використання цього виду інформації
Звукова, текстова, числова, графічна	Означені види інформації представлені у процесі професійної підготовки філологів у <i>структурованому</i> (джерела інформації, що мають попередньо задані тип, форму, розмір тощо) та <i>неструктурованому</i> (традиційні текстові, звукові, графічні документи) вигляді.	У професійній підготовці фахівців-філологів обидва варіанти (структурований і неструктурований) інформації відіграють важливе значення. Так, до неструктурованих видів інформації традиційно відносять друковані джерела інформації (підручники, посібники, наукові збірники, словниково-довідникову літературу та ін., властивих галузі філологічної науки). До структурованих інформаційних даних відносяться переважно новітні інформаційні джерела та програмні продукти (мультимедійні технології і засоби навчання; інформація, що використовується за допомогою хмароорієнтованих технологій; електронні словники, підручники та інша навчально-методична література; електронні бази даних; системи комп'ютерного тестування здобувачів та ін.)
Масова, спеціальна, особиста	Такий поділ інформації спричинений суб'єктивними характеристиками інформації, що використовується в навчальному процесі. Так, масова інформація носить найбільш загальний характер; у процесі вивчення фахових	Названі види інформації реалізуються у процесі застосування як традиційних, так і інноваційних форм та методів професійної підготовки майбутніх філологів та формування їх професійної компетентності (лекцій, практичних та семінарських занять, лабораторних занять,

	дисциплін найбільш вагоме місце займає спеціальна інформація, а загалом у процесі її сприйняття простежується особистісний характер засвоєння та інтерпретації кожним здобувачем	всіх видів виробничих практик, оцінки результатів навчальної діяльності, підсумкових атестацій тощо). Реалізація названих форм навчальної діяльності може відбуватися як у режимі <i>off-line</i> (переважно із застосуванням неструктурованої інформації), та і <i>on-line</i> (переважно з використанням структурованої інформації)
Аудіальна, візуальна	Ці два види інформації представляють специфіку її чуттєвого сприйняття і знаходяться в постійному взаємозв'язку. Домінація слухового чи зорового відчуття впливає на співвідношення сенсорних модальностей здобувача, що безпосередньо визначає ефективність процесу засвоєння, інтерпретації, відтворення навчальної інформації майбутніми філологами	Аудіальні та візуальні дидактичні засоби навчання утворюють комплекс технологічних засобів як традиційного (діалогічні засоби навчання, суб'єкт-суб'єктні навчальні комунікації тощо), так і інноваційні (аудіо- та візуальні комп'ютерні тренажери, лінгафонні кабінети, мультимедійні аудіо- та візуальні навчальні засоби, імерсивні засоби та ін.)

[Джерело: розроблено автором].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, нами з'ясовано сутність та специфіку використання інформологічного підходу до професійної підготовки фахівців-філологів в сучасному університеті. Окреслено стан та перспективи наукових досліджень у сфері педагогічної інформології та педагогічної семіотики щодо інформологічного забезпечення підготовки здобувачів-філологів; представлено науковий тезаурус педагогічної інформології. Обґрунтовано можливості інформаційно-технологічного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх філологів з використанням різних видів інформації (звукової, текстової, числової, графічної) в її структурованому та неструктурованому вигляді. Сформульовано висновок про триєдине значення мови як об'єднуючого чинника для педагогічної інформології, педагогічної семіотики, та теорії й практики професійної підготовки майбутніх філологів в університеті. Інформаційні технології професійної підготовки фахівців представлено в єдності програмної та апаратної складових; наголошено на ролі сучасних інформаційних технологій у процесі традиційного (офлайнового) та дистанційного (онлайнного) процесу професійної підготовки філологів.

З'ясовано специфіку інноваційних процесів в розвитку інформаційно-комунікаційних процесів в системі освіти у вигляді її цифровізації та диджиталізації. Визначено зміст поняття «інформаційні технології» як системи способів і методів використання інформаційних та комунікаційних систем, реалізованих з метою ефективної організації професійної підготовки фахівців-філологів.

Відзначено, що для професійної підготовки майбутніх філологів важливе значення мають: навчальні ІКТ, ІКТ-тренажери, інформаційно-пошукові ІКТ, демонстраційні ІКТ, імітаційні, ігрові та моделюючі інформаційні технології. Серед найбільш поширених і навчальному процесі ЗВО відзначено електронні словники та довідники, а також електронні/цифрові підручники та посібники (статичні, частково чи повністю мультимедійні, інтерактивні та інтелектуальні).

Перспектива подальших досліджень пов'язується нами з обґрунтуванням концепту «комунікація» в контексті підготовки майбутніх філологів засобами інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Енциклопедія соціогуманітарної інформології. (2020). Ред. проф. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», Т.1. 472 с.

Горєва, В. (2011). Еволюція поняття «інформологія» в документознавчому контексті. *Студії з архівної справи та документознавства.* Т. 19, кн. 2. с. 94–100.

Жалдак, М. (2011). Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання.* № 11. СС. 3–15.

Козир, М. (2015). Інформаційна педагогіка як розділ прикладної інформології. *Освітологічний дискурс.* № 2. с. 141–149.

Чуканова, С. (2014). Місце терміна «інформологія» у сучасному українському бібліотекознавстві. *Проблеми емпіричних досліджень у психології.* Вип.8. СС.506–511.

Бочаров, Б., Воеводіна, М. (2015). *Інформаційні технології в освіті.* Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 197 с.

Волосяк, Ю., Кузьома, В., Коваленко, О., Тихонова, Т., Нелєпова, А., Бондаренко, Л., Мороз, Т., Борян, Л. (2017). *Інформаційні технології.* Київ: «Кафедра». 200 с.

Попович, Н. (2009). Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на якість підготовки фахівців у ступеневій педагогічній освіті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* Вип.47. СС.95–98.

Свірепчук, І. (2021). *Інформатизація освіти як основа впровадження інформаційних технологій в процес професійної підготовки фахівця.* URL: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/svirepchuk_informatyzatsia.pdf (дата звернення: 10.11.2022).

Гудирева, О. (2006). Використання сучасних інформаційних технологій в освітній програмі «Intel Навчання для майбутнього». *Комп'ютер в школі та сім'ї*. № 5. СС. 27–29.

Кадемія, М., Шахіна, І. (2011). *Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі*. Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ Планер. 220 с.

Спірін, О., Светлорусова, А. (2010). Сучасні напрями досліджень з інформаційно-комунікаційних технологій в галузі педагогічних наук. *Інформаційні технології в освіті*. № 8. СС.158–161.

Bergmann J, Sams A. (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. *International Society for Technology in Education*. 100 p.

Інновації в сфері ІКТ: наскільки відстають Східні країни-сусіди ЄС від Європейського Союзу? URL: <https://eufordigital.eu/uk/e-card/ictinnovation-is-clearly-vital-to-economic-development-in-the-digital-age-howfar-behind-are-the-eastern-partner-countries-compared-to-the-european-union/> (дата звернення: 10.12.2021).

REFERENCES

Entsyklopediia sotsiohumanitarnoi informolohii. (2020). [Encyclopedia of Socio-Humanitarian Informology]. Red. prof. K. I. Bieliakov. Kyiv: Vydavnychiy dim «Helvetyka», T.1. 472 s. [in Ukrainian]

Horieva, V. (2011). Evoliutsiia poniattia «informolohiia» v dokumentoznavchomu konteksti. [Evolution of the concept of “informology” in the documentary context]. *Studii z arkhivnoispravy ta dokumentoznavstva*. T. 19, kn. 2. s. 94-100. [in Ukrainian]

Zhaldak, M. (2011). Systema pidhotovky vchytelia do vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v navchalnomu protsesi. [System of Teacher Training for the Use of Information and Communication Technologies in the Educational Process]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 2: Kompiuterno-oriientovani systemy navchannia*. No. 11. SS. 3-15. [in Ukrainian]

Kozyr, M. (2015). Informatsiina pedahohika yak rozdil prykladnoi informolohii. [Information Pedagogy as a Section of Applied Informology]. *Osvitolohichnyi dyskurs*. No 2. SS. 141–149. [in Ukrainian]

Chukanova, S. (2014). Mistse termina “informolohiia” u suchasnomu ukrainskomu bibliotekoznavstvi. [The Place of the Term “informology” in Modern Ukrainian Library Science]. *Problemy empirychnykh doslidzhen u psykholohii*. Vyp.8. SS.506–511. [in Ukrainian]

Bocharov, B., Voievodina, M. (2015). *Informatsiini tekhnolohii v osviti*. [Information Technology in Education]. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova. 197 s. [in Ukrainian]

Volosiuk, Yu., Kuzoma, V., Kovalenko, O., Tykhonova, T., Nieliepova, A., Bondarenko, L., Moroz, T., Borian, L. (2017). *Informatsiini tekhnolohii*. [Information Technology]. Kyiv: «Kafedra». 200 s. [in Ukrainian]

Popovych, N. (2009). Vplyv informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii na yakist pidhotovky fakhivtsiv u stupenevii pedahohichnii osviti. [The impact of Information and Communication Technologies on the Quality of Training in the

Degree Pedagogical Education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Vyp.47/ SS.95–98. [in Ukrainian]

Svirepchuk, I. (2021). *Informatyzatsiia osvity yak osnova vprovadzhennia informatsiinykh tekhnolohii v protses profesiinoi pidhotovky fakhivtsia* [Informatization of Education as the Basis for the Introduction of Information Technology in the Process of Professional Training of a Specialist]. URL: https://kamtsl.kpi.ua/sites/default/files/files/svirepchuk_informatyzatsia.pdf (data zvernennia 10.11.2022). [in Ukrainian]

Hudyreva, O. (2006). Vykorystannia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii v osvittii prohrami “Intel Navchannia dlia Maibutnoho”. [Use of Modern Information Technologies in the Educational Program “Intel Training for the Future»]. *Kompiuter v shkoli ta simi*. No 5. SS. 27–29.[in Ukrainian]

Kademiia, M., Shakhina, I. (2011). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v navchalnomu protsesi. [Information and Communication Technologies in the Educational Process]. *Navchalnyi posibnyk*. Vinnytsia: TOV Planer. 220 s. [in Ukrainian]

Spirin, O., Sviatorusova, A. (2010). Suchasni napriamy doslidzen z informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v haluzi pedahohichnykh nauk. [Modern Directions of Research on in Formation and Communication Technologies in the Field of Pedagogical Sciences]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti*. No 8. SS.158–161. [in Ukrainian]

Bergmann J, Sams A. (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. *International Society for Technology in Education*. 100 p. [in English]

Innovatsii v sferi IKT: naskilky vidstaiut Skhidni krainy-susidy YeS vid Yevropeiskoho Soiuzu? [ICT Innovation: How Far Behind Are The EU’s Eastern Neighbours from The European Union?]. URL: <https://eufordigital.eu/uk/e-card/ictinnovation-is-clearly-vital-to-economic-development-in-the-digital-age-howfar-behind-are-the-eastern-partner-countries-compared-to-the-european-union/> (data zvernennia 10.11.2021). [in Ukrainian]

**THE CONTENT AND ESSENCE OF THE CONCEPT OF
"INFORMATION" IN THE CONTEXT OF THE INFORMOLOGICAL
APPROACH AND THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN
THE TRAINING OF PHILOLOGISTS**

Vita Bosa

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Romance Philology
and Comparative-typological Linguistics of the
Hrinchenko Borys Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7509-7044
e-mail: vitta.fabian2000@gmail.com

Serhii Petrenko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Information Technology and Modeling,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-5311-0743

e-mail: serhii.petrenko@rshu.edu.ua

Abstract. The article clarifies the essence and specificity of the use of an informological approach to the professional training of philologists at a modern university. The state and prospects of scientific research in the field of pedagogical informology and pedagogical semiotics on informological support for the training of philological students are outlined; a scientific thesaurus of pedagogical informology is presented. Possibilities of information and technological support for the process of professional training of future philologists using different types of information (sound, text, numerical, graphic) in its structured and unstructured form have been substantiated. The conclusion about the triune meaning of language as a unifying factor for pedagogical informology, pedagogical semiotics, and the theory and practice of professional training of future philologists at the university is formulated. Information technologies of professional training of specialists are represented in the unity of software and hardware components; the role of modern information technologies in the process of traditional (offline) and remote (online) process of professional training of philologists is emphasized.

The specifics of innovative processes in the development of information processes in the education system in the form of its digitization and digitalization have been clarified. The content of the concept of "information technologies" as a system of ways and methods of using information and communication systems, implemented for the purpose of effective organization of professional training of philological specialists, is defined.

It is noted that for the professional training of future philologists are important: educational ICT, ICT simulators, information and search ICT, demonstration ICT, simulation, gaming and modeling information technologies. Among the most common and educational process of HEI, electronic dictionaries and reference books, as well as electronic\digital textbooks and manuals (static, partially or completely multimedia, interactive and intellectual) are noted.

Keywords: concept, information, informology, digitalization, information technologies, preparation of philologists.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2023р.